

EL PROBLEMA DELS IBERS COM A FONAMENT DE LA NACIÓ CATALANA

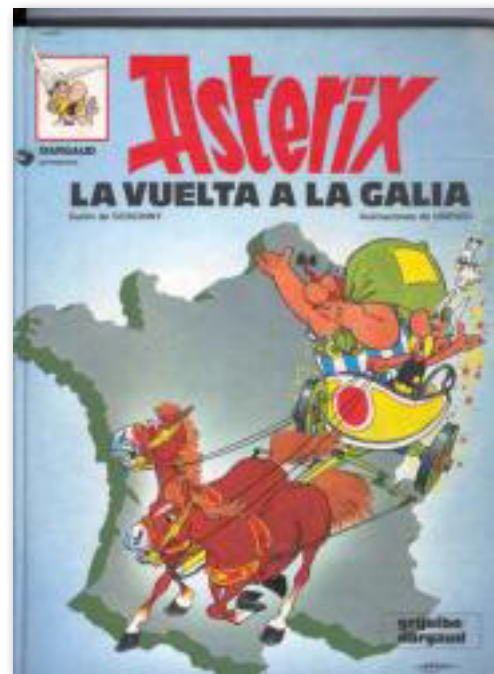
Joan Cavaller - 02.03.2009

Totes les societats escriuen la pròpia història per a legitimar la pròpia existència, enfortir els lligams interns i ser i sentir-se reconeguts. Quant més antics són els fets recollits per aquestes històries, més fort esdevé el sentiment de pertinença a la comunitat i amb més força es planteja la legitimitat de la pròpia existència. La importància del fenomen és tal que una de les pitjors ofenses que es poden formular contra una persona consisteix precisament a posar en dubte la seva història o biografia per mitjà d'un insult contra la mare o els avantpassats.

En la necessitat d'aquesta legitimació històrica, els pobles s'identifiquen amb pobles antics que han ocupat el mateix territori malgrat que, en el moment present, ja no coincideixi ni llengua ni religió ni costums ni creences, i en conseqüència resultaria impossible conversar i entendre-s'hi. Aquest fet es desenvolupa amb més força en aquelles societats polítiques que han superat decididament formes de govern monàrquiques i han assumit la democràcia. Llavors, el poble, subjecte instituït en el paper de protagonista legítim del seu propi destí, passa a experimentar la necessitat de construir la seva pròpia història nacional per a mostrar la pròpia identitat als altres pobles i a les antigues instàncies monàrquiques.

Així, avui, en el si d'aquest procés de legitimació, i després que la democràcia s'instaurés a mitjans del segle XIX, els francesos s'identifiquen amb els gals. Els alemanys amb els antics celtes. Els italians amb romans i etruscos. Els portuguesos amb els celtes lusitans. Els grecs

amb els antics grecs de la història clàssica. Els peruans amb els antics inques, etc. Els francesos s'identifiquen amb els gals malgrat que els gals no han existit mai com a poble unitari. Els francesos s'han apoderat del concepte de Gàl·lia i l'han distorsionat per interessos polítics tot fent coincidir la seva extensió amb els límits de l'Estat francès actual. En la popularització tan arrelada de les idees d'aquesta distorsió científica, tots admitem que Astèrix i Obèlix siguin gals en el mateix sentit que diem francesos.

Distorsió historiogràfica popularitzada de la relació existent entre francesos i celtes

El cert, però, és que, en temps de Cèsar, hi havia una Gàl·lia Cisalpina entre els Alps i els rius Rubicó i Arne, una Gàl·lia Transalpina

equivalent a la posterior Narbonensis i, finalment, una Gàl·lia Comata on es barrejaven territoris de les actuals Bèlgica, França, Holanda i Alemanya fins a la frontera en el riu Rin. Tots els habitants d'aquestes Gàl·lies eren, per definició, gals.

Expansió dels celtes des dels Alps

L'artificialitat de les fronteres polítiques imposades pels romans es demostra en la reestructuració provincial de l'Imperi a mans d'August. L'any 27, després de la reestructuració, tenim les següents Gàl·lies: Narbonensis (des dels Alps fins als Cevenes), Lugdunensis (entre els rius Loira i Sena), Aquitana (entre els Pirineus i el Loira) i Belga (entre el mar del Nord i els rius Sena i Rin). Per la seva banda, la Gàl·lia Cisalpina va desaparèixer per causa de la profunda romanització dels seus habitants.

Davant el comportament de francesos i altres pobles en el fet de la creació d'una identificació amb un substrat ètnic preexistent, hem de preguntar-nos si els espanyols i els catalans han viscut el mateix procés.

La resposta és afirmativa en el cas dels espanyols i negativa en el cas dels catalans. Efectivament, a partir de la coincidència entre els noms Espanya i Hispània, als espanyols avui els resulta natural vincular la pròpia història amb la d'una època antiga definida per la província romana. Els catalans, en canvi, no allarguem la pròpia història més enllà de l'any 900

o 1000 d.C., límit temporal darrera del qual no trobem catalans sinó un conjunt informe de pobles com ara almohades, almoràvits, àrabs, visigots, romans, íbers..., pobles amb els que no sentim cap mena de familiaritat.

Per què els catalans no hem relacionat la pròpia condició nacional amb la de pobles anteriors a l'any 1000 d.C.? Les primeres referències escrites parlen de catalans a començaments del segle XII: La primera referència documental es troba en el jurament fet pels homes de Carcassona a Ramon Berenguer III de Barcelona, datat del 1107 o bé del 1112 i copiat al Liber Feudorum Maior, en el qual, entre 700 noms, figuren un Geral de Cataluing i també un Raimundi Catalan i dos Arnal Catalan. Al Liber Maiolichinus, poema pisà en llatí escrit en 1114-15, que narra l'expedició conjunta que el 1114 feren pisans i súbdits de Ramon Berenguer III per tal de conquerir la Mallorca islàmica, és utilitzat el nom de catalanenses enfront de gots (referit als occitans). Ramon Berenguer III és anomenat catalanicus heros, rector catalanicus, dux catalanensis i és esmentat el nom de Catalania. (Anscari M.Mundó i Marcet & Max Cahner (Enciclopèdia Catalana), "Catalunya"). Cal citar també el descobriment fet al 1904 a Organyà pel Dr. Joaquim Miret i Sans, historiador i jurista, d'uns pergamins datats en el segle X o principis de l'XI i que són els escrits més antics que es coneixen en llengua catalana.

També cal esmentar les següents fites polítiques protagonitzades pels catalans:

1. Any 988: Borrell II, comte de Barcelona, Girona, Osona i Urgell, independitza els comtats catalans del poder carolingi en extingir-se aquesta dinastia i s'intitula duc ibèric i marqués

2. Any 1137: Ramon Berenguer IV, comte de Barcelona, Girona, Osona, Cerdanya i Ribagorça, pacta amb el rei Ramir d'Aragó la unió política d'Aragó i Catalunya

JOAN CAVALLER. Articles 2008-2018

3. Any 1151: Ramon Berenguer IV pacta amb els castellans (Tractat de Tudilén) el repartiment de la Península Ibèrica. Als catalans correspondrà València, Dènia i Múrcia

Aquests són els esdeveniments bàsics que avui configuren l'imaginari nacional dels catalans pel que fa a llur origen. Per què, a diferència de francesos, espanyols i altres pobles, els catalans no escrivim una història pròpia que ens relacioni amb pobles antics i particularment amb els ibers? Les raons d'aquesta incapacitat per a relacionar la pròpia història amb els ibers s'han de buscar en 3 punts essencials:

1. Un poble s'identifica amb un discurs històric que el legítimi quan viu en democràcia, ja que la democràcia busca discursos del *demos* (o poble) i la democràcia ofereix la llibertat suficient als intel·lectuals per a elaborar i potenciar aquest discurs. Els catalans no ho hem pogut fer fins a època molt recent, ja que al 1714 vam ser ocupats pels exèrcits borbònics i colonitzats pels castellans. D'ençà llavors, les aproximacions a formes de govern democràtic (liberals, socialistes, republicans...) a Espanya sempre van acabar sucumbint a la força de reaccions totalitàries (absolutistes, feixistes, tirans militars...) i només en època molt recent podem dir que, tot i els greus defectes apreciables (democràcies amb majoria absoluta, prohibició de partits, GAL, condició militar del cap de l'Estat, manca d'independència del poder judicial, corrupció...), la democràcia s'ha pogut desenvolupar amb fermesa.

2. Malgrat la implantació de la democràcia a l'Estat espanyol, el fet cert és que Catalunya continua sota l'ocupació castellana. Des del 1714, els Estats de la Corona d'Aragó a la Península Ibèrica (Aragó, Balears, Catalunya i València) no han estat encara restituïts. L'anomenat Estat de les autonomies no reconeix la realitat nacional dels catalans (o del conjunt nacional d'aragonesos, balears, catalans, murcians i valencians) i, en conseqüència, sota la persistència del procés colonitzador castellà,

els catalans no hem sabut encara construir, assimilar i exportar un discurs nacional desacomplexat que ens permeti parlar dels ibers com els nostres ancestres.

3. No tots els mals han de ser atribuïbles als espanyols. La majoria dels pobles occidentals pensen en els termes ideològics heretats de les filosofies dels sofistes, de Plató i d'Aristòtil, de manera que confonen la sociabilitat (el fet de ser sociables, el fet de viure en grup) amb les relacions socials de tipus polític. Aquesta forma de pensar menysprea la sociabilitat quan es manifesta en forma de relacions socials de tipus nacional (vid. Joan Cavaller, *Teoria de les nacions. Llibre 1*). Sota aquesta confusió filosòfica, intensificada pels efectes del procés colonitzador castellà, els catalans no encertem a trobar referents nacionals més enllà d'esdeveniments de tipus polític, a saber: la independència dels comtats catalans amb Borrell II i la unió dels comtats catalans amb Aragó al 1137.

Cal reescriure la nostra història des d'uns paràmetres filosòfics alternatius.

Joan Cavaller
2 de març de 2009

Com citar aquest article

Cavaller, Joan (2009), "El problema dels ibers com a fonament de la nació catalana", *L'enfrontament entre catalans i espanyols pel domini del passat iber* (Prohom Edicions & Fundació d'Estudis Històrics de Catalunya, 2010).